

Laitilan kaupungin keskustan elävöittäminen

Kaavoitus on ratkaisevassa asemassa keskustan elävöittämisessä. Kaavoitus on ollut vielä melko sattumanvaraista, heittelehtivää ja päämäärätöntä. Uuden ja vanhan yhteen sovittamisessa on päädytty ympäristökuvaa rikkoviin ratkaisuihin. On luotava yhtenäisiä kokonaisuuksia, joiden harmonisia päälinjoja kokonaisuuden yksittäiset toimijat noudattavat, jotta keskenään ristiriitaisia näkymiä ja toimintoja ei enää synny.

Ehdotus 1: Luodaan keskustaan uusia kava, jossa keskusta jaetaan maisemallisiin ja toiminnallisiin osa-alueisiin, joille annetaan korkeus-, massoitus-, tiheys-, viherrakentamis-, melutaso-, saavutettavuus- yms. -vaatimukset ja ohjeet. Varsinkin keskustan vanhempien kokonaisuuksien lomassa tulisi uudisrakennusten toteutukseen ja vanhan korjaamiseen liittää rakentamistapaohjeistusta. Näitä kaupungin asianomaiset viranomaiset ja valio- ja lautakunnat yhteistoiminnassa ohjatkoon ja valvokoon jatkuvasti ja aktiivisesti jo suunnitelmista lähtien. Kaavoitusehdotus on hyvä esittää kartoilla ja selityksinä osa-alueiden asianomaisille omistajille, toimijoille ja asukkaille edelleen kehittelyä varten. Karttaan voidaan merkitä LaKeKe-hankkeen kutakin paikkaa koskevat kehitysideoita. Ennen kaavoituksen yhtenäistämistä vain pienet muutokset nykytilanteeseen toteutetaan. Vuoden 2012 asemakaava on tilkkutäkkimäinen ja asettaa keskenään ristiriitaisia toimintoja toistensa lomaan huomioimatta niiden ympäristövaikutuksia toisiinsa nähden.

Ehdotus 2: Kaavoitusta ja rakentamista ohjaavat ja valvovat viranomaiset sekä valio- ja lautakuntien puheenjohtajat, ehkä jäsenetkin, kustannetaan ympäristöekologian, viherrakentamisen, ympäristöestetiikan, maisemasuunnittelun ja ympäristöpsykologian t ä y d e n n y s k u r s s e i l l e, jotta tietämys ja ymmärrys ympäristön vaikutuksista kaupunkilaisiin päivittyy ja tulee käyttöön.

Ehdotus 3: Kartoitetaan melu t a s o t tiheällä verkolla keskustan alueella. Otetaan tulokset huomioon suunniteltaessa melun vähentämistä asutuksen lähellä sekä suunniteltaessa melua tuottavia toimintoja keskustassa.

Viherrakentaminen: Kaupunkien tuottamat kasvihuonekaasupäästöt kiihdyttävät ilmastonmuutosta ja heikentävät asukkaiden hyvinvointia. Viherrakentaminen on tärkeä osa kaupunkien viihtyisyyttä. Kasvillisuuden lähellä olo virkistää kehoa ja mieltä: vähentää stressiä ja alentaa verenpainetta. Jo pelkkä kasvillisuuden näkeminen rauhoittaa ja parantaa, pienetkin viheristutukset tuovat ihmisille tutkitusti terveyshyötyjä. Lisäksi kasvillisuus ja viherrakentaminen ovat omiaan vähentämään melua, mitä kaupungeissa yleensä riittää.

Kaupunkia lämmittää paitsi asumisesta ja muusta toiminnasta syntyvä hukkalämpö, myös tiheistä rakennusmateriaaleista vapautuva auringon lämpösäteily. Näin syntyvä lämpösaareke hankaloittaa kaupunkien toimintaa, koska se kasvattaa energiankulutusta ja heikentää veden sekä ilman laatua. Ilmiön on havaittu madaltavan kaupunkilaisten hyvinvoinnin tasoa. Kasvillisuus viilentää lämpötilaa varjostamalla ja haihduttamalla vettä. Aidosti kestävä kaupunki tarvitsevat vihreitä rakenteita, jotka alentavat rakennusten energiankulutusta, sitovat hiilidioksidia ja pölyä ja vaalivat luonnon monimuotoisuutta. Vihreys kaupungissa pitää monin tavoin huolta siitä, että kaupunki pysyy toimivana ja asuttavana.

Kasvillisuus sitoo sateiden ja sulamisen synnyttämää hulevettä. Tulviminen ja pohjaveden vähentyminen keskustan kaivoissa ovat jo näkyvissä. Hulevesipainanteet ovat viherratkaisuja, jotka viivytävät ja suodattavat sade- ja sulamisvettä ehkäisten esimerkiksi katujen tulvimista. Hiilineutraalius vaatii kaupungeilta toimia eri rintamilla. Viherrakentamisen etu on se, ettei se vaadi uutta, kallista teknologiaa. Se on yksinkertainen ja helposti sovellettava ratkaisu parantaa ilmanlaatua ja kaupungin keuhkojen toimintaa.

Luonnon monimuotoisuuden, biodiversiteetin, säilyttäminen kaupunkiympäristössä vaatii käytännön tekoja ja viherrakenteiden luomista. Monimuotoisuuden säilyminen on paljon kiinni kaupungeista. Istutukset ja monipuoliset viheralueet luovat elinympäristöjä erilaisille hyönteisille — esimerkiksi äärimmäisen tärkeille pölyttäjille — ja monipuolistavat siten kaupunkien ekosysteemiä.

Ehdotus 4: Kartoitetaan keskustan ja sitä ympäröivän haja-asutuksen ja maa- ja metsätaloukseen pinnanmuodot ja selvitetään, miten sade- ja sulamisvesiä voidaan ohjata keskustan alueella ja reunoilla hulevesipainanteisiin ja mahdollisesti kosteikkoihin, jotta tulviminen ja toisaalta keskustan kaivojen pohjaveden aleneminen saadaan hallintaan. Laaditaan suunnitelma, jossa asia on kaikkien toimijoiden tiedossa ja ohjenuorana maarakentamisessa, ja aloitetaan edistävät toimet viimeistään, kun maansiirtoja tai muuta veden ohjautumiseen vaikuttavaa toimintaa aloitetaan.

Ehdotus 5: Laaditaan keskustan läpi ja laidoilla kulkevista joista (Sirppujoki, Härinäjoki, Ketunjoki) ja alunperin luontaisista ojista (Huovinoja, Lohioja) edelliseen suunnitelmaan liittyvä lisäselvitys, miten vesiuomat saadaan osaksi veden ohjautumisen säätelyä sekä nykyisen alennustilan sijasta verkistysalueiksi. Ylimmät kohdat voidaan padota lammikoiksi, esimerkiksi padota Sirpunpuistoon tulvaniitty. Virtausnopeutta voidaan säädellä muotoilemalla uomasta mutkittelevampi ja rakentamalla kivikynnyksiä nostamaan yläpuolisen veden korkeutta, jolloin vesi virtaa hitaammin ja kiintoaines vajoaa pohjaan. Kynnykset muodostavat myös suojapaikkoja uoman eliöstölle.

Ehdotus 6: Suunnitellaan, täydennetään ja toteutetaan jatkuvat puukujat ja muu yhtenäisen viherkentämisen keskustan pääväylien reunoille koko matkalle: Keskuskadulle, Vihtorinkadulle, Kaukolantielle, Urheilutielle sekä Rauman-Turun tien ja Euran-Uudenkaupungin tien osuuksille keskustassa. Olemassa olevia puita, pensas- ja kuusialueita käytetään osana kokonaisuutta ja sovitetaan uusi kasvillisuus niihin. Rikotaan asfaltoituja alueita istutusmailla. Järjestetään hoito. Jätetään olemassa olevat puistopuut kaatamatta. Kaupunkiympäristöissä on tärkeää olla myös leikattavia pensasaitoja. Tiiviissä kaupungissa niitä voidaan istuttaa lähekkäin, jolloin ne muodostavat suojaisia alueita. Pensaat vaimentavat melua, suodattavat likaista ilmaa ja sitovat kaupungin pölyä.

Ehdotus 7: Laitilan harjun alueella eli koko keskustassa vielä rakentamattomina olevat tasamaat ja rinteet osoitetaan ketaluiksi, joille perustetaan alueella tyypilliset luonnonniityt ensisijaisesti alkuperäistä kasviviljastoa käyttäen. Kedot eivät vaadi parannettua kasvualustaa eivätkä asetuttuaan juuri hoitoa. Laitilassa on valtakunnallisesti arvokkaita ketoja vielä rippeinä, joista siementä voidaan harkitusti kerätä.

Ehdotus 8: Turun-Uudenkaupungin tienristeyksessä ollut rinkelmuu pelto uudistetaan tai kehitetään muuksi vastaavaksi hoidetuksi avokasvillisuusalueeksi tai vaikka liikuntaa palvelevaksi aukeaksi, esimerkiksi skeittiparkiksi. Pellon keskeinen sijainti Laitilan sisääntulo- ja ohitusväylän varrella edellyttää huoliteltua ulkonäköä joutomaan sijasta. Ensivaikutelma Laitilasta voisi olla houkutteleva ja toivottaa tervetulleeksi käymään. Ehkä osa tästä kunnostustyöstä voidaan sisällyttää uuden risteysalueen rakentamisen yhteyteen. - Pelto on liian ravinteikas ketokasvillisuudelle.

Keskustan autoituneet liikehuoneistot käyttöön! Onko vuokrataso liian korkea vai onko autolla liikkuminen ohjannut asiakkaita syrjemmäs? Väestö vanhenee ja polttoaine kallistuu, jolloin lähipalvelujen tarve kasvaa. Lähipalvelut ovat osa kestävästä kehityksen kaupunkisuunnittelua.

Ehdotus 9: Kaupungin elinkeinotoimi budjetoi varoja keskustassa toimivien elintarvike- ja erikoisliikkeiden ja yleishyödylliseksi katsottavien toimijoiden vuokrata varten.

Ehdotus 10: Kaupunki pidättäytyy uusien liiketilojen rakennuslupien myöntämisestä, kunnes tyhjat liiketilat on otettu käyttöön.

Ehdotus 11: Kaupungin taloustoimi tutkii oikeudellisia keinoja keskustan tyhjien liiketilojen omistajien ohjaamiseksi tilojen vuokraamiseen tai myyntiin, jos sopivaksi katsottu aika on kulunut viimeisestä aktiivisesta käytöstä.

Ehdotus 12: Elinkeinotoimi tarjoaa palveluyrittäjille, yhdistyksille ja muille palvelujen tuottajille yhteisiä neuvottelu- ja yhteensovittamistilaisuuksia, jotta pienialaisemmat toimijat voivat asettua keskustaan yhteistoiminnassa.

Ehdotus 13: Kaupunki sijoittaa omia tilaa vaativia palvelujaan ensisijaisesti keskustassa oleviin tyhjiin liiketiloihin uudisrakentamisen sijasta.

Ehdotus 14: Pidetään aktiivisesti yllä toimia oman terveyskeskuksen säilymisen puolesta SOTE-uudistuksessa.

Yksittäiset elävöittämisskohteet keskustassa pitäisivät eri-ikäisten asukkaiden aktiivisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yllä ja loisivat laitilalaisuutta omaleimaisena, virkeänä elämäntapana.

Ehdotus 15: Rakennetaan koirapuisto ja lemmikkieläinhautausmaa. Molemmat sopivat parhaiten havupuuvaltaiselle tai aukealle paikalle, esimerkiksi koirapuisto vesitornin ympäristöön ja lemmikkieläinhautausmaa kirkkopuiston takareunaan.

Ehdotus 16: Osoitetaan keskustasta siirtolapuutarha-alue alle 30 neliön mökkejä ja alle 150 neliön tontteja varten. Kerrostaloasukkaat hyötyisivät palstaviljelystä ja ympäristö kiinnostavista puutarhanäkymistä. Sopiva paikka voisi olla liiketoiminta-alueeksi kaavoitetulla pellolla Kauppakadun ja Kruununvoudintien välisellä pellolla, missä maa on ravinteikasta ja asema lounaaseen aurinkoinen. Uusien liiketilojen tarve voidaan katsoa vähäiseksi niin kauan kuin keskustassa on tyhjiä huoneistoja käytettäväksi. Kirkon läheisyyteen sopisi matala, rauhallinen siirtolapuutarha paremmin kuin liiketoiminta.

Ehdotus 17: Osoitetaan mahdollisuudet keskeisen Pappilantien Leijonapuiston kunnostamiseksi ja lisäämiseksi Laitilan hyvään leikkikenttäverkkoon.

Ehdotus 18: Kehitetään kasvititeellinen puulajipuisto, pieni arboretum, ja lehtokasvikokoelma Keskuskadun itäpuolelle Urheilutien ja Koulutien väliseen metsikköön istuttamalla täällä menestyviä erikoislaatuista puita ja pensaita ja harvinaistuneita luontaisia varjon lehtokasveja ja nimeämällä ne. Tavallisia puita kaadetaan vasta, kun uudet taimet sitä edellyttävät.

Ehdotus 19: Rakennetaan Valkojärven matalimpaan kohtaan maauimala. Kaivamisesta saatava maa-aines levitetään ympäröiville pelloille. Valkojärveä kuivattava pumppujärjestelmä ohjataan hoitamaan samalla myös maauimalan vedensantia. Kaikilla ei ole mahdollisuutta lähteä uimaan kaupungin melko etäällä sijaitseville uimarannoille.

Ehdotus 20: Rakennetaan riittävänkokoinen ja monipuolinen sketti-parkki jonkin keskustaa sivuavan valtatie varten niin, että sitä voivat käyttää eri-ikäiset ja taidoiltaan eritasoiset lapset, nuoret ja aikuiset. Liikuntatoimi järjestäkseen eri-ikäisille ohjaavaa toimintaa.

Ehdotus 21: Keskustan alueella olevat pari suurta siirtokivilohkareta siirretään kirkon läheisyyteen sen lounaispuolelle ja kehitetään niihin jättäjäperustusta perustuva pieni seikkailupuisto. Uuden risteysalueen alle jäävä komea siirtokivilohkare on joka tapauksessa siirrettävä uuteen paikkaan.

Tapahtumat tuovat laitilalaisten arkeen ja juhlaan virkistävää yhteistä koettavaa. Torin laululava on erinomainen paikka tilaisuuksille, kunhan ympäristö otetaan huomioon.

Ehdotus 22: Otetaan uudelleen käyttöön lyhyt pyhärauhan torvisoitto kirkon kellotornista lauantaisin iltakuudelta. Sivistystoimi kannustakoon seurakuntaa, torvisoittokuntaa, musiikkikoulua ja kansalaisopistoa yhteistoimiin ja koordinoikoon tapahtumaa.

Ehdotus 23: Rajoitetaan toritapahtumien ja laululavan äänen vahvistusta siten, ettei ääni kantaudu juuri torialueen ulkopuolelle. Illalla kello kymmenen jälkeen tilaisuuksia ei enää sallita, ja suositaan päivälläkin luontaista, ilman vahvistimia tuotettavaa ohjelmaa. Laululavan akustinen rakenne vahvistaa äänen riittävästi toriyleisön kuultaville. Valvotaan äänitasoja. Toriohjelman ei pidä olla pakkosyöttöä koko keskustaan. Myöskään urheilukentän kuulutusten ei tarvitse kantaa kirkolle asti.

Ehdotus 24: Kielletään keskustassa melua aiheuttavat ja liikennettä haittaavat tapahtumat, kuten rallit ja kovaäänisten avulla järjestettävät katutapahtumat. Sen sijaan järjestetään vuosittainen "Parantaa kuin sika juoksuaan" -kansalaiskuoksu kaupunginjohtajan ja muiden tunnettujen laitilalaisten johtamana.

Ehdotus 25: Järjestetään keskustassa kesäisin kävellen Laitila tutuksi -opastuksia koskien arkeologiaa, historiaa, sotahistoriaa, arkkitehtuuria, puutarhaa, hautausmaata yms. Sivistystoimi koordinoikoon järjestelyjä, jotta niistä tulee säännöllisesti tapahtuvia ja sopikoon oppaiden, kansalaisopiston ja muiden asiantuntijoiden kanssa opastuksista.

Koottu keskusta-alueen eri-ikäisten miesten, naisten ja nuorten, asukkaiden ja työssäkävijöiden esille tuomista ideoista